

AVRUPA CEZA HUKUKUNDA KOVUŞTIRMALARIN AKTARILMASI TRANSFER OF CRIMINAL PROCEEDINGS IN EUROPEAN CRIMINAL LAW

Ahmet ULUTAŞ*
Ömer Serdar ATABEY**

Özet: Bu çalışmada esas itibarıyla Avrupa Konseyi bünyesinde hazırlanan Ceza Kovuşturmalarının Aktarılması Konusunda Avrupa Sözleşmesi'nin getirdiği hükümler incelenecek, ayrıca bu alanda hüküm ihtiva eden diğer sözleşmelere değinilecektir. Diğer taraftan, Avrupa ceza hukukunun bir parçası olan Avrupa Birliği müktesebatında bu alanda meydana gelen gelişmeler de ele alınıp değerlendirilecektir. Bu bağlamda çalışma ile Türkiye'nin de taraf olduğu söz konusu sözleşmenin Avrupa çapındaki önemi vurgulanarak güncel gelişmeler çerçevesinde tanıtılması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kovuşturmaların Aktarılması, Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği, Ne Bis In Idem İlkesi,

Abstract: In this study, the provisions set out by the European Convention on Transfer of Criminal Proceedings will essentially be examined and also other relevant conventions which contain provisions regarding this field will be touched upon. On the other hand, the developments taken place in the EU Acquis which constitutes a part of the European Criminal Law will also be dealt with. In this context, with this study it is intended to represent the Convention concerned to which Turkey is a party in the light of recent developments.

Keywords: Transfer of criminal proceedings, Council of Europe, European Union, Principle of Ne Bis In Idem.

* Dr., Hukuk Müşaviri, Başbakanlık Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı
** LLM, Hukuk Müşaviri, Başbakanlık Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı

GİRİŞ

Suç ve suçluluk olgusu, sanayi ve teknolojiye dünyada meydana gelen baş döndürücü gelişmelerden sonra, tüm dünyayı etkileyen bir olgu haline gelmiş ve yasa uygulayıcıları ciddi sorunlarla karşı karşıya bırakmıştır. Bu durum, adli alanda uluslararası işbirliğine duyulan ihtiyacın daha güçlü bir şekilde hissedilmesine neden olmuştur. Bu bağlamda uluslararası toplum, işbirliğine zemin oluşturacak uluslararası araçlar oluşturma yoluna gitmiştir.

Türkiye'nin de üyesi olduğu Avrupa Konseyi, bünyesinde üretilen hukuki metinler yoluyla üye ülke hukuklarının birbirlerine yaklaştırılmasında önemli katkılarda bulunmuştur. Avrupa Konseyi bünyesinde, ceza alanında önemli çalışmalar yapılmış ve kaydadeğer aşamalar katedilmiştir. İşte çalışmamızda inceleme konusu yapılan *"Ceza Kovuşturmalarının Aktarılması Konusunda Avrupa Sözleşmesi"* de bu çalışmaların bir meyvesidir. Söz konusu Sözleşmeyle, Açıklayıcı Raporunda da belirtildiği üzere, Avrupa'da ceza adaletini daha iyi gerçekleştirecek bir devlette kovuşturmanın tamamlanmasını amaçlanmıştır.

Sözleşmeyi hazırlayanlarca Avrupa Konseyi üyesi devletlerin hukuk düzenlerinin insan haklarına dayalı *"Avrupa Kamu Düzeni"*ne uygun olduğu ve bunun ise devletlerin birbirlerine karşılıklı güveninin tesisinde en önemli dayanak teşkil ettiği düşünce ve kabulünden hareket edildiği anlaşılmaktadır.

Esasen Avrupa Konseyi bünyesinde yabancı ülkelerde alınan kararların tanınması ve infazına ilişkin karmaşık sorunlar incelenirken, bu sorunlara yönelik tatmin edici bir çözümde, nihai kararın alınması ve infazını önceleyen ceza kovuşturması aşamasının gözardı edilemeyeceği bilinmekteydi. Buradan hareketle, nihai karar alınmadan önce, birden fazla devlet arasında kovuşturma yetkisinin belirlenmesi ve kovuşturmanın bir devletten diğerine aktarılmasının düzenlenmesi gibi karmaşık sorunların halli yönündeki çabaların birleştirilmesi gereği duyulmuştur.

Bu problemlerin karmaşıklığı, devletin ülkesel egemenliği ilkesine güçlü bir şekilde bağlı olan geleneksel ceza hukukunun niteliği ile açıklanmaktadır. Ceza mahkemeleri neredeyse daima kendi ceza kanunlarını uygularlar. Ayrıca, ceza hukuku dışındaki mevzuat ve yargı

yetkisi ihtilafları yabancı kanunun ulusal mahkeme tarafından uygulanması veya söz konusu hukuki düzenlemelerin uyumlaştırılması yoluyla çözülebiliyorken, ceza hukuku problemlerini çözmek hukukun diğer alanlarındaki problemleri çözmekten daha zordur.

Öte yandan, belirtildiği üzere son yıllarda suç, özellikle iletişim olanaklarındaki büyük gelişimin bir sonucu olarak, uluslararası bir karakter kazanmıştır. Bu ise, devletler arasında onları yasal engelleri azaltmaları konusunda teşvik edecek daha yakın işbirliğini ve ulusal egemenliklerinin geleneksel sonuçlarını gözden geçirmelerini gerektirmektedir. Devletlerin iç hukuklarında ceza hukukunun uygulanabilirliği ile ilgili hükümlerin iki fonksiyonu bulunmaktadır. Bunlar ulusal yargı yetkisine giren bir suçun görüldüğü davada hangi ceza kanununun uygulanacağına karar vermek ve ulusal yargı yetkisinin sınırlanması için kriterleri ortaya koymaktır.

Bu problemlerin çözümü ise öncelikle pozitif ve negatif yargı yetkisi anlaşmazlıklarının hallini gerektirmektedir. İlk durumla ilgilenmek için yargı yetkisinin uygulanmasına sınır konulması ve ikinci durumda ortaya çıkan boşlukları doldurmak için yetkinin genişletilmesi ihtimallerini incelemek gerekmektedir.

Bir suçu kovuşturmaya yetkili bir devletin, kanunlarına göre suçu kovuşturmaya yetkili olmayan başka bir devlet tarafından failin kovuşturmasının daha etkin bir şekilde yerine getirileceği değerlendirilmesinde bulunabileceği gözlemlenmiştir. Ceza hukuku alanında bu tür uluslararası işbirliği, birinci devlet tarafından talep edilmesi üzerine ikinci devlete kovuşturmayı devralma yetkisi veren uluslararası bir belge gerektirmektedir. Örneğin, bir suçlu mutlak ikametgahının bulunduğu ikinci devlete kaçarsa bu durumda suçlunun gıyabındaki kovuşturma faydasız hale geleceği ve geri verme de çoğu zaman imkansızlaşacağından; birinci devlet kovuşturmanın aktarılmasına karar verir; suçlunun rehabilitasyonu gibi kovuşturmaların aktarılmasını haklı kılacak başka nedenler de mevcuttur.

Öte yandan, Ceza Yargılarının Milletlerarası Değeri Konusunda Avrupa Sözleşmesi'nin Açıklayıcı Raporu'nun genel gözleminde, uluslararası ceza hukukunun mevcut gelişimi genel hatlarıyla açıklanmıştır. Neredeyse bir yüzyıl boyunca görece olarak aynı kalmış hukukun bu alanının modernleştirilmesi için Avrupa Konseyi geniş çaplı bir prog-

ram başlatmıştır. Söz konusu çalışmanın altında yatan ilke, Avrupa Konseyi'ne üye ülkelerde ceza ve cezaevi meselelerinde varolan kaynakların, yalnızca suç işlenmesinin azaltılmasında değil ayrıca bireyin haklarının korunması ve failin müteakip rehabilitasyonunun sürdürülmesinde azami etkinliği sağlayacak biçimde kullanılması gereğidir.

Bu tür bir teşebbüs, çeşitli türleri olan uluslararası aktif işbirliğini gerektirir:

- Suçluların geri verilmesi;
- “küçük” karşılıklı adli yardımlaşma (örneğin, bilgi ve delillerin iletilmesi);
- başka bir devlette verilen bir ceza yargısının bir devlette gözönüne alınması ve infazı;
- kovuşturmaların aktarılması;
- yargı yetkilerinin çokluğunun düzenlenmesi.

Açıkçası, bu işbirliği biçimlerinden hangisinin en iyisi olduğuna karar vermek için genel soyut bir kural yoktur. Bu, fiilen değerlendirilen dosyanın kendine özgü özelliklerine bağlıdır. Bununla beraber, yetkili makamların, uluslararası boyutu olan bir suçun kovuşturulması veya bir hüküm ya da tedbirin uygulanması için karar vermeleri istenir istenmez, cezai konularda uluslararası işbirliğinin farklı türlerinden haberdar olmalarının temini için geçerli nedenler mevcuttur.

Bu türlerden birinin seçilmesi geniş ölçüde suçun türüne, cezai sürecin gerekliliklerine, özellikle de söz konusu delilin sunulmasına ve failin şahsiyetine dayanmaktadır; seçimin temel etkisi hükmün veya tedbirin yapısı ve infazı üzerinde olur.

Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesi (1957) (SİDAS), Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardım Avrupa Sözleşmesi (1959) (CİKA-YAS) ve Ceza Yargılarının Milletlerarası Değeri Konusunda Avrupa Sözleşmesi'nin (1970) imzaya açılmasıyla, Konsey işbirliğinin ilk üç yöntemi için ortak bir adli sistem kurmuştur.

Çalışmamızda inceleme konusu yapılan Sözleşmenin amacı ise dördüncü ve beşinci işbirliği yöntemlerinde benzer bir sistem oluşturmaktır: ceza kovuşturmalarının aktarılması ve yargılamanın çokluğunun düzenlenmesi.

İlke olarak bir devletin kovuşturma makamı -nedeni ne olursa olsun- kovuşturmanın devam ettirilmesinin arzu edilmediği sonucuna varırsa, tatmin edici ceza kovuşturmasının mümkün olacağı diğer bir devletin kovuşturmayı devralmasını isteyebilir. Talep edilen devlet bu talebi kabul ederse “ceza kovuşturmasının aktarılması” gerçekleşir. Her zaman olmamakla birlikte genellikle talep eden devlet suçun işlendiği devlet, talep edilen devlet ise sanığın ikametinin bulunduğu devlettir.

Konuyla ilgili herhangi bir uluslararası sözleşme bulunmasa dahi kovuşturma aktarılabilir. Bu husustaki yegane şart talep edilen devletin ceza kanununun suçun faili için uygulanabilir olmasıdır; bu hükmün adli yardımlaşma amacıyla konulup konulmadığı çok önem taşımaz. Uluslararası bir sözleşmenin varlığı kovuşturmanın aktarılması için vazgeçilmez bir şart olmamasına rağmen yine de böyle bir sözleşmenin bulunması arzu edilir bir durumdur. Çünkü ancak bilgi vs.nin iletilmesi için uygun bir usul ve hukuki zemin oluşturulduktan sonra karşılıklı yardım geliştirilebilir ve güçlendirilebilir.

Öte yandan, uluslararası boyutu olan suçların kovuşturulması; adli yardımlaşmayı yöneten çeşitli araçların etkin uygulanmasını ve bilhassa “*ne bis in idem*” hususunda yeknesak kuralların belirlenmesi amacıyla devletlerin politikalarını koordine etmesini gerektirir. Dolayısıyla, adli yardımlaşmanın iyi organize edilebilmesi için uluslararası bir anlaşma yoluyla bu enstrümanların uyumlulaştırılması büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışmada öncelikle Avrupa Konseyi (AK) bünyesinde hazırlanan Ceza Kovuşturmalarının Aktarılması Konusunda Avrupa Sözleşmesinin (1972 Sözleşmesi) getirdiği hükümler incelenecek, ayrıca bu alanda hüküm ihtiva eden diğer sözleşmelere de yeri geldikçe değinilecektir. Ayrıca incelenen Sözleşme bağlamında önem taşıyan Yabancı Hukuk Hakkında Bilgi Edinilmesine Dair Avrupa Sözleşmesi ve sözleşmeye Ek Protokol’ün de getirdiği hükümlerin sözleşme kapsamındaki yeri ve değeri vurgulanacaktır. Diğer taraftan, bu alanda Avrupa Birliği’nde meydana gelen gelişmeler de ele alınıp değerlendirilecek, bu sayede mukayeseli çalışmalar bakımından konunun bu veçhesinin de ortaya konulmasına çalışılacaktır.

I. 1972 SÖZLEŞMESİNİN TEMEL ÖZELLİKLERİ

15.5.1972 tarihinde Starsburg'ta imzaya açılan ve Sözleşmede yer alan üç onay koşulunun yerine getirilmesini müteakip 30.3.1978 tarihinde yürürlüğe giren Ceza Kovuşturmalarının Aktarılması Konusunda Avrupa Sözleşmesi (1972 Sözleşmesi), ceza alanında kovuşturmaların aktarılmasına dair araçların yanı sıra ceza kovuşturmalarının çokluğu durumuna (Kesim IV) ve ilgili kişilerin müteaddit defalar soruşturulma veya mahkum olma riskine karşı korunmasına (Kesim V, Non bis in idem) ilişkin hükümler içermektedir.

Sözleşmeye bakıldığında genel olarak Sözleşmeyle üç temel ihtiyacın giderilmesinin amaçlandığı anlaşılmaktadır:

- a) Suçluyu cezalandırma görevinin ceza adaletini en iyi gerçekleştirecek devlette yerine getirilmesi,
- b) Birden fazla devletin ceza vermek bakımından kendisini yetkili sayması halinde ortaya çıkabilecek uyuşmazlıkların halli,
- c) Bir kişinin birden fazla devlette aynı eylemden dolayı yargılanması halinde „non bis in idem“ prensibinin uygulanmasının sağlanması.¹

Esas itibarıyla devletler suçluları cezalandırma yetkilerini kendi kanunlarından alırlar. Örneğin, 5237 sayılı TCK, yabancı bir ülkede işlenen suçların hangi şartlar altında Türk mahkemelerince cezalandırılacağını düzenlemiştir. İşte inceleme konusu yapılan Sözleşme asli

¹ Nurullah KUNTER, "Ana Çizgileriyle Ceza Kovuşturmalarının Aktarılması Konusunda Avrupa Sözleşmesi", Kubalı'ya Armağan, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Enstitüsü Yayını, Yıl:8, Sayı:1974, (ss.217-236), s.219; Ceza kovuşturmalarının aktarılmasına ilişkin olarak daha önce bu alanda hüküm ihtiva eden düzenlemelere ÇIKAYAS madde 21 ve Karayolları Trafik Suçlarının Cezalandırılmasına Dair Avrupa Sözleşmesinin madde 1 hükümlerini örnek olarak gösterebiliriz. Ancak Sözleşme başlı başına bu konuyu ele alarak konuyu sistematize etmiştir. Bkz. KUNTER, s.224; İlave açıklama için bkz. Açıklayıcı Rapor, para:25; Ceza kovuşturmalarının aktarılması konusunda ayrıca bkz. TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, Uluslararası Ceza Hukuku, Seçkin, Ankara, 2009, s.291vd; CRYER/FRIMAN/ROBINSON/WILMSHURST, An Introduction to International Criminal Law, Cambridge, 2010, s.104; Feridun YENİSEY, Milletlerarası Ceza Hukuku, Beta, İstanbul, 1988, s.65; İzzet ÖZGENÇ, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin, Ankara, 2011, s.799; Karşılaştırmak bakımından İsveç hukukunda ceza kovuşturmalarının aktarılması düzenlemeleri için bkz. Transfer of Proceedings in Criminal Matters, <http://www.sweden.gov.se/sb/d/2710/a/15450>; Erişim: 11.3.2012.

dediği bu yetkiye dokunmamakta, ancak kendi kanununa göre yargı yetkisine sahip olmayan bir devlete Sözleşmenin uygulanması bakımından bir ek bir yargı yetkisi vermektedir. Gerçekten de, kovuşturmanın aktarılan devlette yapılabilmesi için öncelikle bu devletin yargı yetkisine sahip olması gerektiği açıktır. Dolayısıyla bu devlet yetkili değilse, Sözleşmeyle yetkili kılmak zorunludur. İşte kaynağını Sözleşmeden alan bu ek yetkinin kullanılması, bir diğer devletin kovuşturma istemesi şartına bağlanmıştır (m.2). Tabiatıyla talep edilen devlet, aktarmayı kabul ettiği takdirde kovuşturmayı asıl yetkide olduğu gibi kendi muhakeme kanunlarının öngördüğü düzenlemelere göre yapacaktır.²

A. Kovuşturmaların Aktarılması Koşulları (m.8)

Cezai konularda kovuşturmaların aktarılması, bu aktarma olmasaydı, büyük olasılıkla cezasız kalacak olan suçların cezalandırılmasını kolaylaştırmaktadır. Bunun yanı sıra Sözleşmeyle, aktarılacak kovuşturmanın konusunu oluşturan kişinin durumunu gözetten hükümler de getirilmektedir.

Aktarma istenilebilmesi için herşeyden önce talep eden devlette en azından bir soruşturma bulunmalıdır. Ancak dava açıldıktan sonra da aktarma istenilmesi mümkündür.³

Talep eden devletin kovuşturmayı aktarabilmesine dair koşullar, cezalandırma amacını ve kişinin menfaatini gözetten iki temel hedefi yansıtmaktadır: Cezanın kolaylaştırılması bakımından şu koşullar aranacaktır:

- Şüpheli kişinin talep edilen devlette mukim veya bu devletin vatan-dışı olması,
- İlgili kişinin talep edilen devlette hürriyetten mahrum edici cezasını çekiyor olması veya çekecek olması,

² Uygulanacak ceza kanunu da talep edilen devletin ceza kanunudur. Ancak, bir devlet Sözleşmeden doğan ikincil yetkiyi kullanmakta ise o takdirde kendi kanununa göre vereceği ceza asıl yetkili olan ve kovuşturmanın aktarılmasını talep eden devletin ceza kanununa göre verilecek cezadan daha ağır olamayacaktır (m.25). Bu konuya ileride yeniden değinilecektir. Bkz. KUNTER, s.222.

³ KUNTER, s.225.

- Talep edilen devlette şüpheliye karşı aynı veya diğer suçlardan dolayı soruşturma açılıyor olması,
- Kovuşturmanın aktarılmasına hakikatin ortaya çıkması bakımından rıza gösterilmesi (özellikle delillerin önemli bölümünün talep edilen devlette bulunması),
- Kişinin talep edilen devletteki duruşmalarda hazır bulunması,
- Talep edilen devletin hükmolunmuş olan bir cezayı daha iyi bir şekilde infaz edebilecek bir durumda olması.

Cezalandırmanın amacı bakımından, Sözleşmeye taraf bir devlet 6 ncı madde çerçevesinde diğer bir devletten kovuşturma yapmasını isteyebilir. Bu durumda, ilgili devletin yetkili makamları bu imkanı dikkate alacaklardır.

İlgili kişinin menfaatleri doğrultusunda kovuşturmanın aktarılmasında ise, şu koşuldan bahsedilebilecektir:

- Talep edilen devlette cezasının infaz edilmesi durumunda, hükümlünün sosyal rehabilitasyon imkanının daha yüksek olması gerekmektedir. Kişinin talep edilen devletin vatandaşı olması veya mutad meskeninin bu devlette olması hallerinde genellikle bu koşulun sağlandığı kabul edilebilecektir.

B. Aktarmanın Etkileri

1) Talep Edilen Devlete Etkileri

Talep edilen devletin iletilmiş olan talebi inceleme ve bu hususta bir karar verme yükümlülüğü doğmaktadır. Sonrasında da bu kararı hakkında talep eden devleti bilgilendirmesi gerekmektedir (m.9).

Sözleşmenin 10 ve 11 inci maddeleri talep edilen devletin bu taleple ilgili olarak bir işlem yapamayacağı sınırlı sayıdaki durumları düzenlemektedir.

Öte yandan, özellikle 11 inci maddede düzenlenen bazı durumlarda, talep edilen devletin görece daha geniş bir takdir yetkisine sahip olduğu görülebilecektir.

Örneğin, talep edilen devlet, talebin dayandığı koşulların (m.8) mevcut olmadığı gerekçesiyle talebi reddedebilecektir.

Buna ek olarak, talebe konu suç siyasi veya mali nitelikte görülürse veya soruşturmanın ırk, din, milliyet veya siyasi görüşlere dayandığı değerlendirilirse ve soruşturma talep edilen devletin temel hukuk ilkelerine aykırılık teşkil ederse talebi reddetme imkanı yine olacaktır.

Son olarak, talep edilen devlet ulusal mevzuatına göre, ceza kovuşturması için dava zamanaşımı sürelerini gözetebilecek ve talebe ilişkin değerlendirmesinde dikkate alacaktır.

Madde 10 hükmüne göre, talep edilen devlet, eğer kovuşturulması istenilen suç kendi ülkesinde suç olarak öngörülmemişse ve ulusal mevzuatı uyarınca kişi hakkında soruşturma açılmıyorsa, talep hakkında bir işlem yapamaz. Benzer şekilde, zamanaşımı da talep edilen devlet bakımından bir zorunlu ret nedenidir.

İletilmiş olan talebin incelenmesi yükümlülüğü yanında, bu aktarmanın 23 ila 26 ncı maddeler arasında ele alındığı üzere diğer bazı etkileri de olacaktır.

Kovuşturma bakımından etkilerinden biri, talep eden devlette gerçekleştirilmiş olan işlemin talep edilen devlette de aynı etkilere sahip olması ve aynı sonuçları doğurmasıdır. Ayrıca, talep eden devlette zamanaşımını kesen herhangi bir işlem talep edilen devlette de aynı etkiyi yaratacaktır (m.26/2).

Son olarak, talep eden devlet böyle bir talepte bulunacağını açıklarsa ve talep edilen devletin de yetkisi münhasıran Sözleşme hükümlerinden kaynaklanıyor olursa, talep edilen devlet, talep eden devletin talebi üzerine, şüpheliyi geçici olarak tutuklayabilir (m.27). Talebin alınması üzerine, talep edilen devlet iç hukukuna göre tüm geçici tedbirleri almak durumundadır (m.28).

2) Talep Eden Devlete Etkileri

Kovuşturmanın aktarılmasının talep eden devlet üzerindeki etkileri 21 inci maddede düzenlenmiştir.

Talep eden devlet kovuşturmanın aktarılmasını talep ettiği andan itibaren artık şüpheliyi talebe konu suçtan dolayı soruşturamaz veya bu suçtan dolayı hakkında hükmolunmuş olan bir cezayı infaz edemez. Ancak Sözleşmede bu ilkeye bir sınır getirildiği görülmektedir. Buna göre, talep edilen devletin talebe ilişkin kararı kendisine bildiri-

linceye kadar, talep eden devlet, dava açmak dışında, soruşturma ile ilgili diğer tüm tedbirleri alma yetkisine sahiptir (m. 21/1).

Madde 21/2 hükmü, soruşturma yetkisinin talep eden devlete geri döneceği durumları düzenlemektedir. Böyle bir durum, öncelikle talep edilen devletin talep eden devletten gelen talebi reddetmesi durumunda ortaya çıkacaktır. Diğer haller ise Sözleşmenin söz konusu madde 21/2 hükmünde sayılmıştır.

3) Hem Talep Eden Hem de Talep Edilen Devlette Etkisi Olan Durumlar

Bu hususta ilginç bir durum söz konusudur. Talep eden devlet için 22 nci maddede, talep edilen devlet için ise 23 üncü maddede düzenlenen zamanaşımı hükümleri bazı özellikler taşımaktadır.

Buna göre, kovuşturmanın aktarılması talebi, talep eden devletteki dava zamanaşımı süresini altı ay daha uzatacaktır. Talep edilen devlet bakımından ise, bu devletin yargı yetkisinin münhasıran Sözleşme hükümlerine dayanması durumunda, dava zamanaşımında altı aylık bir uzama söz konusu olabilecektir.

C. Sözleşmenin Diğer Hükümleri

Yukarıda vurguladığımız üzere, Sözleşme sadece kovuşturmanın aktarılmasına dair düzenlemeler getirmemektedir. Sözleşme ayrıca şu hususları da düzenlemektedir:

- 1) Ceza kovuşturmalarının çokluğuna ilişkin durumlar (Kesim IV),
- 2) İlgili kişilerin müteaddit defalar soruşturulması veya mahkum olmaları riskine karşı korunmaları (Kesim V, Non bis in idem).

Ceza kovuşturmalarının çokluğuna ilişkin ilk durum, bir taraf devletin, kovuşturma açılmadan veya kovuşturma esnasında, aynı kişi hakkında aynı suçtan dolayı diğer bir taraf devlette bir kovuşturma yürütüldüğü bilgisine sahip olduğu durumdur. Sözleşme bu devleti, bu kovuşturmadan vazgeçme veya askıya alma veya diğer devlete aktarıp aktaramayacağını araştırma yükümlülüğü altına sokmaktadır (m.30/1).

Sözleşme, ceza kovuşturmalarının çokluğu olarak adlandırdığı bu sorunu, ilgili devletlerin birbirine danışmaları/müzakere etmeleri şeklinde çözen bir mekanizma öngörmektedir.

Bir taraf devlet, kovuşturmadan vazgeçmek veya kovuşturmayı askıya almak istemediği durumlarda, diğer devlete durumu bildirecektir ve iki devlet görüş alışverişinde bulunarak, bu kovuşturmalardan hangisinin devam edeceğini belirlemek hususunda çaba sarfedeceklerdir (m.31).

Hakikatin ortaya çıkarılması ve uygun yaptırımların uygulanabilmesi bakımından, 32 nci maddede öngörülen durumlarda taraf devletler için, tek bir kovuşturma yürütülmesinin tavsiye edilebilirliğini inceleme yükümlülüğü doğmaktadır.

Sözleşmede öngörülen ilgili kişilerin müteaddit defalar soruşturulması veya mahkum olmaları riskine karşı korunmalarına ilişkin ikinci durum ise, bir ülkede hakkında kesin hüküm verilmiş olan kişilerin aynı eylemlerden dolayı diğer bir ülkede soruşturulmaları veya mahkum edilmelerine karşı korunmaları durumunu ifade eder. Bu durumda, kişi güvenliği bakımından önemli bir ilke olan aynı fiilden dolayı iki kez yargılama olmaz ilkesi yani “*non bis in idem*” uygulanacaktır.

Bu kapsamda, 35 inci maddede düzenlenmiş olan koşullar, hükümlenmiş olan bir müeyyidenin⁴ ilgili kişiyi diğer kovuşturmalara karşı etkili bir şekilde koruması için (özellikle beraat, infaz edilmiş müeyyide, v.b.) öngörülmüştür.

D. Yabancı Hukuk Hakkında Bilgi Edinilmesine Dair Avrupa Sözleşmesi ve Ek Protokol

1. Genel Olarak Sözleşme

Avrupa Konseyi bünyesinde hazırlanan ve Türkiye tarafından 7.6.1968 tarihinde imzalanan “Yabancı Hukuk Hakkında Bilgi Edinilmesine Dair Avrupa Sözleşmesi”nin onaylanması 20.5.1975 tarihli ve 1899 sayılı Kanunla uygun bulunarak 26.8.1975 tarih ve 15338 sayılı Resmi

⁴ Sözleşmede “müeyyide” terimi cezaları ve emniyet tedbirlerini de içine alacak şekilde kullanılmıştır.Bkz. KUNTER, s. 221.

Gazete’de yayımlanmıştır. Esas itibarıyla Sözleşme, âkit tarafların, hukuki ve ticari konularda mevzuat ve yargılama usulleri ile yargı kuruluşları hakkında birbirlerine bilgi sağlanmasına ilişkin düzenlemeler getirmektedir.

Türkiye tarafından Sözleşmeye yapılan 30.8.1976 tarihli beyana göre; Adalet Bakanlığı âkit devletlerden gelen bilgi taleplerini kabul etmek ve kendi adli makamlarına ait bilgi taleplerini de yabancı devlet yetkili makamlarına iletmek üzere; “Alıcı Makam” ve “Gönderici Makam” olarak belirlenmiştir.

Yabancı Hukuk Hakkında Bilgi Edinilmesine Dair Avrupa Sözleşmesi, âkit tarafların, hukuki ve ticari konularda mevzuat ve yargılama usulleri ile yargı kuruluşları hakkında birbirlerine bilgi sağlanmasıyla sınırlı olup, cezaî konular Sözleşme haricinde tutulmuştur. Bununla birlikte, bu konudaki ihtiyacı karşılamak üzere yine AK bünyesinde hazırlanan bir Ek Protokolle Sözleşmenin kapsamı ceza alanını da içine alacak şekilde genişletilmiştir.

Türkiye tarafından bu Ek Protokol 1.9.1980 tarihinde imzalanmış ve 7.4.2004 tarihli ve 5130 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunarak, 2.10.2004 tarihli ve 25601 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Öte yandan, sözkonusu Ek Protokolün 4 üncü maddesi uyarınca; Sözleşme madde 2/2 hükmünde öngörülen yükümlülükleri yerine getirmek üzere Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü “İletici Makam” olarak belirlenmiştir.

2. Sözleşmeye Ek Protokolün Kapsamı ve Kovuşturmaların Aktarılması Bakımından Önemi

Ek Protokol ceza alanındaki bilgi taleplerinin karşılanması amacıyla hazırlanmış olup Protokolün 1 inci maddesiyle; âkit devletlerin birbirlerine, ceza kanunları ve ceza usul kanunları, iddia makamları dahil ceza hukuku alanında adli teşkilatlanma ile cezaî tedbirlerin uygulanması konularında bilgi sağlama yükümlülüğü getirilmiştir. Ek Protokol kapsamındaki bilgi taleplerinin, yalnızca başlayan soruşturma ve kovuşturmalar için değil ayrıca başlatılması öngörülen soruşturma ve kovuşturmalar için de yapılması mümkün kılınmıştır. Bilgi sağlama yükümlülüğü talep eden âkit devletin adli makamlarının yetki alanına giren suçların yargılanması için öngörülen bütün işlemlere uygulanır.

Bu Protokol uyarınca yapılacak olan yabancı hukuk hakkındaki bilgi taleplerinin, Adalet Bakanlığı Genelgesinde yer alan (*İngilizce/ Fransızca* olarak hazırlanmış) forma göre yapılması gerekmektedir.

Ek Protokolün 3 üncü maddesinde yapılan değişiklikle, Sözleşmenin 1 inci maddesinin 1 inci fıkrası çerçevesinde, bilgi taleplerinin adli makamlar yanında resmi adli yardım sistemi içinde ekonomik yönden zayıf durumda bulunan kişiler adına hareket eden veya kanunî danışmanlık yapan kişi veya makamlarca da yapılabileceği öngörülmüştür.

Ek Protokol uyarınca, yapılacak bilgi taleplerinin düzenlenmesi ve iletilmesi usulüne Sözleşme hükümleri uygulanacaktır. Buna göre; Sözleşmenin 4 üncü maddesinde yazılı hususları ihtiva eden talep yazısı ve ekli evrakın talepte bulunulan devletin dilinde düzenlenmesi veya bu dilde yapılmış tercümelerinin eklenmesi ve talep yazısı ile ekli evrakın, iki takım halinde hazırlanarak Adalet Bakanlığına gönderilmesi gerekmektedir.

Ek Protokole göre yapılacak bilgi talebinde, talep eden adli makam, davanın niteliği, talepte bulunulan devletin hangi mevzuatıyla ilgili bilgi istendiği ve eğer talepte bulunulan devletin birden fazla hukuk sistemi mevcutsa hangi hukuk sistemi hakkında bilgi istendiği, bilgi talebine doğru ve açık cevap verilebilmesi için gerekli bütün bilgiler belirtilecektir. Gerektiğinde, talebin konusunu açıklayıcı nitelikte bulunan belgelerin örnekleri eklenebilecektir. Talep bir adli makam tarafından düzenlenmemiş ise, buna yetki veren makam kararı eklenecektir. Ek Protokol uyarınca yapılacak bilgi taleplerinde de, Sözleşmenin 6 ncı maddesinde yazılı masraflar dışında, sağlanan bilgilere karşılık herhangi bir harç veya masraf ödenmeyecektir.

Yukarıda öngördüğü düzenlemeleri ve işleyişi kısaca açıklanan söz konusu Sözleşme ve eki Protokolün ceza kovuşturmalarının aktarılması ve çalışmamız bakımından taşıdığı önem 1972 Sözleşmesi hükümlerinden kaynaklanmaktadır. Bu konu dolaylı da olsa Ek Protokolün Açıklayıcı Raporunda; “*Aslında, cezai alanda yapılan Avrupa Sözleşmelerinin hiçbirisi (Cezai Konularda Karşılıklı Adli Yardım Sözleşmesi, Ceza Yargılarının Milletlerarası Değeri Hakkında Sözleşme, Ceza Kovuşturmalarının Aktarılması Konusunda Sözleşme)* âkit taraflar arasında ceza hukuku konularında bilgi değişimi için herhangi bir genel mekanizma

öngörmemektedir. Ancak böyle bir mekanizma, özellikle, vatandaşları tarafından yurt dışında işlenen bazı suçları, fiillerin işlendiği yabancı ülke kanununda da cezalandırılabilir olması şartıyla, suç haline getiren üye ülkeler bakımından yararlı olacaktır. Böyle bir durumda, yabancı ceza hukuku hakkında tam bilgi sahibi olunması, başlatılabilecek kovuşturmalar için zorunlu bir önkoşuldur ve ulusal makamların o hukuk hakkında otomatik olarak bilgi edinmeleri imkânı, işlerini bir hayli kolaylaştıracaktır.”⁵ şeklinde dile getirilmiştir.

1972 Sözleşmesi madde 25 hükmü uyarınca yaptırım, şayet yargı yetkisi kendi milli hukukuna dayanmakta ise, Sözleşme ile getirilmiş herhangi bir sınırlama olmaksızın, talep edilen devlet hukuku tarafından belirlenecektir. Diğer bir devlet hukuku, yalnızca talep edilen devletin hukukunun açıkça bu şekilde öngörmesi halinde gözönüne alınır. Örneğin, yurtdışında işlenen bazı suçlarda daha az cezayı gerektiren yabancı hukukun uygulanmasını mümkün kılan İsviçre Ceza Kanununda bu böyledir. Bununla beraber, şayet talep edilen devletin yargı yetkisi sadece Sözleşmeye dayanmakta ise, talep edilen devlet tam bir serbesti içinde hareket edemez. Dolayısıyla Sözleşme uyarınca talep eden devletin daha az cezayı gerektiren düzenlemesi (*lex mitior*) gözönüne alınacaktır. Bu halde talep edilen devlet orjinal yargı yetkisi değil, fakat sadece ikincil bir yargı yetkisi kullanmaktadır. Bu koşullar altında, talep edilen devletin talep eden devlet hukukunda öngörülenden daha ağır bir yaptırım yükletmeye yetkilendirilmesi haklı görülmez.⁶ Bu çerçevede 1972 Sözleşmesinin söz konusu düzenlemesinin sağlıklı bir şekilde tatbiki için yabancı hukuk hakkında talep edilen ve müeyyide uygulayacak olan devletin tam ve yeterli bir bilgiye sahip olması gerekmektedir. Dolayısıyla bu bilgi talepleri de söz konusu Ek Protokole dayanılarak ve burada öngörülen usule göre yapılacaktır.

⁵ Harun MERT, Yabancı Hukuk Hakkında Bilgi Edinilmesine Dair Avrupa Sözleşmesi'ne Ek Protokolün Açıklayıcı Raporu, Adalet Dergisi, Sayı: 41, 2011, (ss.28-36), s.31.

⁶ Bkz. Açıklayıcı Rapor, m.25; Aynı yönde bir değerlendirme ve ilave bilgi için bkz. Durmuş TEZCAN, Yurtdışında İşlenen Suçlarda Türk Hukuku Bakımından Yabancı Ceza Kanununun Değeri Sorunu, AÜSBF Dergisi, C:39, 1984, (ss.111-156), s.145 vd.

II. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE BU ALANDA YAŞANAN GELİŞMELER

A. Genel Değerlendirme

AB'de adalet, özgürlük ve güvenliğin güçlendirilmesi için geliştirilerek uygulamaya sokulan yol haritalarından biri olan Lahey Programında (2005-2010),⁷ adaletin uygun yönetiminin garanti altına alınması ve soruşturmaların etkinliğinin artırılması amacıyla üye devletlerin sınıraşan çoklu davalardaki soruşturmaların tek bir üye devlette devam ettirilmesi istenilmiştir.

Lahey Programı ardından çıkarılan Stokholm Programına⁸ bakıldığında (2010-2014) ise, adli işbirliği alanında Eurojust'ın güçlendirilmesine ilişkin 2009/426 sayılı Çerçeve Kararı'na atıf yapılarak, Eurojust'ın soruşturmalardaki ulusal yetki ihtilaflarının çözümünde daha etkin rol almasına bir öncelik olarak yer verildiği görülmektedir.

Yargı yetkisi ihtilafları alanındaki AB mevzuatı bakımından, aynı kişi hakkında aynı suçlamalarla değişik üye devletlerde yürütölmekte olan paralel ceza kovuşturmalarının olumsuz sonuçlarını ele alan Ceza Kovuşturmalarında Yargı Yetkisi İhtilaflarının Önlenmesi ve Çözümü Hakkındaki Konsey Çerçeve Kararı⁹ önemli bir yer tutmaktadır. Bu Çerçeve Kararda, non bis in idem ilkesinin ihlalinin önlenmesi için bilgi değişimine ve doğrudan müzakere/danışma usullerine ilişkin kurallar konulmuştur.

Söz konusu Çerçeve Kararın Başlangıç bölümünde de vurgulandığı üzere, bu Çerçeve Karar ile paralel soruşturmalar ile zaman ve kaynak israfının önlenmesi için üye devletlerin bir çözüm geliştirebilmeleri amacıyla üye devletler arasında doğrudan görüşme ve müzakerelerin yürütölmesi istenilmektedir. Bu çözüm yollarının arasında, ceza kovuşturmalarının aktarılması yoluyla aynı kişi ve olaylar hakkındaki çoklu kovuşturmaların tek bir ölkede devamının sağlanması da sayılmaktadır.¹⁰

⁷ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2005:053:0001:0014:EN:PDF>; Erişim:7.3.2012.

⁸ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:115:0001:0038:en:PDF>; Erişim:7.3.2012.

⁹ 30 Kasım 2009 tarih ve 2009/948/JHA sayılı Konsey Çerçeve Kararı;<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:328:0042:0047:EN:PDF>; Erişim:7.3.2012.

¹⁰ Başlangıç, para. 4.

AB'nin güçlendirmek istediği adalet, özgürlük ve güvenlik alanında üye devletler arasındaki adli işbirliğinin daha ileriye götürülebilmesi bağlamında üye devletlerin yargı yetkisi ihtilaflarının çözümü 1 Aralık 2009 tarihinde yürürlüğe giren Lizbon Antlaşmasında da bir öncelik olarak açıkça ifade edilmiştir.¹¹

Yukarıda açıklanan ilgili AB düzenlemelerinden, ceza kovuşturmalarının aktarılması meselesinin özellikle sınırı aşan suçlulukla mücadelenin bir parçası olarak ele alındığı anlaşılmaktadır. Ceza kovuşturmalarının aktarılması alanında benimsenecek olan ortak bağlayıcı bir hukuki çerçevenin, AB düzeyinde sınırı aşan suçlarla mücadeleyi güçlendirmesi bakımından bir ihtiyaç olduğu ortaya konulmuştur.¹²

Öte yandan, bu alanda AB düzeyinde hükümetlerarası bir girişim olarak gündeme gelen 1990 tarihli Üye Devletler Arasında Ceza Kovuşturmalarının Aktarılmasına Dair Antlaşma (1990 Antlaşması) tüm üye devletlerce onaylanmadığından yürürlüğe girememiştir. Hâlihazırda AB üyesi devletler bu alandaki boşluğu temel olarak AB müktesabatının bir parçası olan Avrupa Konseyi 1972 Sözleşmesi ile 29 Mayıs 2000 tarihli AB Üyesi Devletler Arasında Cezai Konularda Karşılıklı Adli Yardımlaşma Sözleşmesi ve aralarındaki ikili anlaşmalar ile doldurmuşlardır.

AB müktesabatının bir parçasını oluşturmakla birlikte, yukarıda anılan 1972 Sözleşmesinin AB düzeyindeki etkinliği ve uygulanırlığı ile ilgili önemli bir sorun bulunmaktadır. Bu sorun, bu AK Sözleşmesinin önemli AB üyesi ülkelerden Almanya, Fransa, İngiltere ve İtalya tarafından halen onaylanmamış olmasıdır.¹³ Bu durum Sözleşmenin yürürlük alanını ve etkinliğini önemli oranda sınırlamaktadır.

AB'nin çoklu kovuşturmalar hususunda kullanabileceği diğer bir araç ise, Eurojust'tır.¹⁴ Eurojust'ın görevlerinden biri de, üye devletle-

¹¹ Bkz. 69 A/b maddesi, http://bookshop.europa.eu/is-bin/INTERSHOP.enfinity/WFS/EU-Bookshop-Site/en_GB/-/EUR/ViewPublication-Start?PublicationKey=FXAC07306;Erişim:7.3.2012.

¹² AB Konseyi Notu, 16437/09-Cezai Konularda Kovuşturmaların Aktarılması Hakkında, 24 Kasım 2009, Brüksel. <http://eurocrim.jura.uni-tuebingen.de/cms/en/doc/1158.pdf;Erişim:7.3.2012>.

¹³ Bkz. <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=073&CM=8&DF=01/03/2012&CL=ENG;Erişim:7.3.2012>

¹⁴ Eurojust, 14 Aralık 2000 tarihli Avrupa Birliği Konseyi kararı ile Birliğin geçici adli işbirliği ünitesi olarak kurulmuş, Konseyin 28 Şubat 2002 tarihli kararı ile de daimi

rin ulusal yargı makamlarının yargı yetkileri ihtilaflarını çözmek ve ceza kovuşturmalarının eşgüdümünün sağlamaktır. Bu noktada, Eurojust, bir üye devletin yetkili makamından bir soruşturmayı devralmasını isteyebileceği gibi, bir yargı yetkisi ihtilaflarının nasıl çözülebileceği hususunda bağlayıcı olmayan yazılı bir görüş verebilecektir.¹⁵

B. Kovuşturmaların Aktarılması Hakkındaki Çerçeve Karar Taslağı

AB düzeyinde yukarıda açıklanmış olan gelişmeler çerçevesinde, cezai konularda kovuşturmaların aktarılması alanında bir Konsey Çerçeve Karar Taslağının hazırlanması için 16 üye devlet tarafından (Belçika, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Yunanistan, İspanya, Fransa, Litvanya, Letonya, Macaristan, Hollanda, Romanya, Slovenya, Slovakya ve İsveç) AB Konseyi Genel Sekreterliği nezdinde Temmuz 2009 tarihinde girişimde bulunulmuştur.

Taslak metin Konsey’de yaklaşık beş aylık bir çalışma sonucunda hazırlanmıştır. Lizbon Antlaşması bünyesinde ele alınabileceği değerlendirilmesiyle ve Konseyin siyasi desteğinin beklendiği gerekçeleriyle fazlaca üzerinde yoğunlaşamadığı ve zamana bırakıldığı anlaşılan taslak hakkında halen Parlamentonun görüşü beklenmektedir.

Taslak, Konsey Açıklayıcı Raporunda,¹⁶ “*üye devletler arasında kovuşturmaların aktarılmasına ve eşgüdümüne dair çok sayıda hukuki belge bulunmasına rağmen kovuşturmaların aktarılmasına dair ortak bir hukuki çerçeve bulunmamasından kaynaklanan sorunlara bir yanıt*” olarak görülmektedir.

Açıklayıcı Rapor devamla, “*AB üyesi devletler giderek artan bir şekilde iki veya daha fazla üye devletin aynı veya benzer nitelikteki suçları soruşturmak ve yargılamak için yargı yetkisine sahip olduğu durumlarla*

işbirliği kurumu statüsünü kazanmıştır. Eurojust’ın amacı, özellikle bir veya daha fazla üye devletin karıştığı sınıraşan ciddi suçlarla ve organize suçlarla daha etkili mücadele edebilmektir. Bu amaçla bu tür suçların araştırılması ve soruşturulmasında yetkili ulusal makamlar arasında işbirliğini geliştirmek, araştırma ve soruşturmaları teşvik etmek, koordine etmek, üye devlet ve Konsey’e gerekli uzmanlık bilgisini temin etmek gibi hususlarda görevlendirilmiştir.

¹⁵ AB Konseyi Açıklayıcı Raporu, 11119/09 COPEN 115 ADD 1, s.2. <http://www.statewatch.org/news/2009/jul/eu-council-trans-proceedings-em-11119-add1.09.pdf>; Erişim:7.3.2012.

¹⁶ AB Konseyi Açıklayıcı Raporu, s.1.

*karşılaşmaktadır*¹⁷ diyerek, bu hususta bir AB mevzuatı ihtiyacının altını çizmektedir. İnsan kaçakçılığı gibi birden fazla üye devlette işlenmiş olan sınıraşan suçlar veya bir üye devletin vatandaşının başka bir üye ülkede işlediği suçlar bakımından, aynı kişi ve aynı olay için iki değişik AB üyesi ülkede kovuşturma açılması durumunda, AB'nin adalet, özgürlük ve güvenlik alanı yaratma amacına uygun olarak kovuşturmaların tek bir üye devlette yürütülmesinin sağlanması hedeflenmektedir.

30 Haziran 2009 tarihli Konsey Çerçeve Karar Taslağına bakıldığında, 1972 Sözleşmesi ve yürürlüğe girmemiş olan 1990 Antlaşmasında öngörülen sistemlerle uyumlu ve bağlantılı bir sistem öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Taslağa göre, kovuşturmanın sürdüğü bir üye devlet, diğer üye devletten kovuşturmanın devralınmasını isteyebilecektir. Bu durumda ise, ilk devlet, soruşturma yapma mecburiyetine rağmen soruşturmasını sona erdirecektir (m.6 ve 16).

Kovuşturmayı devralması istenilen devletin yargı yetkisi bulunmadığı durumda ise, taslağa göre, bu devlet ikincil yargı yetkisi (subsidiary jurisdiction) kullanabilecektir (m.5). Kovuşturmayı aktaran devletin hukukunun uygulanabilir olması ve bu devletin talepte bulunması koşuluyla, talep edilen devletin suçu soruşturma yetkisi (lex fori) doğacaktır.

Taslak, AB'de cezai konularda adli işbirliğinde hakim olan karşılıklı tanıma ilkesine¹⁸ dayanan bir sistemi tercih etmemiştir. Bu nedenle, bir üye devlet, diğer bir üye devletten soruşturmayı almasını emredemeyecektir. Burada talep edilen devlet, diğer devletten kovuşturmayı yürütme sorumluluğunu üstlenerek, asli bir yardımda (primary assistance) bulunmaktadır. Burada söz konusu olan ikincil bir yardım (secondary assistance) olmadığından, "*aktaran*" (transferring) ve "*alan*" (receiving) taraflar söz konusudur. Kovuşturmayı devralacak olan taraf, taslak kapsamında, aktaran devletten soruşturmayı devralıp almayacağına kendisi karar verecektir.

¹⁷ Bkz. Açıklayıcı Rapor, s.1.

¹⁸ Lizbon Antlaşmasının 69/A maddesinde, cezai konularda adli yardımlaşmanın karşılıklı tanıma ilkesine dayandığı açıkça ifade edilmektedir. Bkz. <http://eurocrim.jura.uni-tuebingen.de/cms/en/doc/1158.pdf>; Erişim: 7.3.2012; Mahkeme kararlarının karşılıklı tanınması ilkesi hakkında ayrıntılı bilgi için Bkz. Ulutaş/Atabey, Ceza Yargılarının Milletlerarası Değeri Konusunda Avrupa Sözleşmesi, Adalet Yayınevi, Ankara, 2011, s.4.

23 maddelik taslağın maddelerine bakıldığında ise, 1972 Sözleşmesi ve 1990 Antlaşması çerçevesinde kaleme alındığı görülmektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Çalışmamızda inceleme konusu yapılan 1972 Sözleşmesi, temas ettiği kurumlar ve diğer sözleşme ve protokollerle birlikte değerlendirilmiştir. Esas itibarıyla söz konusu Sözleşme, Açıklayıcı Raporunda da belirtildiği üzere, Avrupa'da ceza adaletini daha iyi gerçekleştirecek bir devlette kovuşturmanın tamamlanmasını amaçlamıştır.

Sözleşmeyi hazırlayanlarca Avrupa Konseyi üyesi devletlerin hukuk düzenlerinin insan haklarına dayalı "*Avrupa Kamu Düzeni*"ne uygun olduğu ve bunun ise devletlerin birbirlerine karşılıklı güveninin tesisinde en önemli dayanak teşkil ettiği düşünce ve kabulünden hareket edildiği anlaşılmaktadır.

1972 Sözleşmesi, 28.5.1970 tarihinde imzaya açılan "*Ceza Yargılarının Milletlerarası Değeri Konusunda Avrupa Sözleşmesi*" yoluyla Avrupa çapında ceza yargılarının karşılıklı tanınması gibi büyük ve önemli bir adımın ardından, ceza alanında daha kovuşturma aşamasında karşılaşılabilecek ihtilafların ortadan kaldırılması konusunda yapılan çalışmaların bir meyvesi olmuştur. Söz konusu Sözleşmeye bugüne değin Türkiye dahil toplam 25 AK üyesi ülke taraf olmuştur. Bu ise Sözleşmeye belli ölçüde teveccühü göstermektedir.

Avrupa çapında insan mobilitesinin giderek hızlandığı günümüzde, Sözleşmenin Avrupa çapında etkin bir şekilde uygulanması, her şeyden önce kişilerin aynı suçtan dolayı birden fazla kovuşturma ve ceza ile karşılaşmalarının önüne geçilmesini sağlayacak, kişi güvenliği ve seyahat hürriyetinin de en önemli teminatlarından birisi olacaktır. Ayrıca Sözleşmeyle adaleti en iyi gerçekleştirecek devlette kovuşturma yapılacağından; zaman, emek ve para kayıplarının ve olası çakışmaların da ortadan kaldırılması ya da en aza indirilmesi sağlanacaktır.

Öte yandan, Sözleşmenin Avrupa ceza hukukunda kovuşturmaların aktarılması konusunu düzenleyen en temel metinlerden birisi olmasına karşın, Avrupa çapında daha ileri bir entegrasyon aşamasını temsil eden Avrupa Birliği müktesebatında bu alandaki çalışmalar ve geline aşamaya da çalışmada değinilmiş, bu sayede karşılaştırmalı değerlendirmelere imkan sağlanması amaçlanmıştır.

KAYNAKLAR

- CRYER/FRIMAN/ROBINSON/WILMSHURST, An Introduction to International Criminal Law, Cambridge, 2010.
- KUNTER, Nurullah; "Ana Çizgileriyle Ceza Kovuşturmalarının Aktarılması Konusunda Avrupa Sözleşmesi", Kubalı'ya Armağan, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Enstitüsü Yayını, Yıl:8, Sayı:1974, (s.217-236).
- MERT, Harun; Yabancı Hukuk Hakkında Bilgi Edinilmesine Dair Avrupa Sözleşmesi'ne Ek Protokolün Açıklayıcı Raporu, Adalet Dergisi, Sayı:41, 2011, (s.28-36).
- ÖZGENÇ, İzzet; Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin, Ankara, 2011.
- TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, Uluslararası Ceza Hukuku, Seçkin, Ankara, 2009.
- TEZCAN, Durmuş; Yurtdışında İşlenen Suçlarda Türk Hukuku Bakımından Yabancı Ceza Kanununun Değeri Sorunu, AÜSBF Dergisi, C:39, 1984, (s.111-156).
- ULUTAŞ, Ahmet/ ATABEY, Ömer Serdar; Ceza Yargılarının Milletlerarası Değeri Konusunda Avrupa Sözleşmesi, Adalet Yayınevi, Ankara, 2011.
- YENİSEY, Feridun; Milletlerarası Ceza Hukuku, Beta, İstanbul, 1988.

İnternet Kaynakları

- Transfer of Proceedings in Criminal Matters; <http://www.sweden.gov.se/sb/d/2710/a/15450>; Erişim: 11/3/2012.
- <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2005:053:0001:0014:EN:PDF>; Erişim: 7/3/2012.
- <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:115:0001:0038:en:PDF>; Erişim: 7/3/2012.
- <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:328:0042:0047:EN:PDF>; Erişim: 7/3/2012.
- http://bookshop.europa.eu/is-bin/INTERSHOP.enfinity/WFS/EU-Bookshop-Site/en_GB/-/EUR/ViewPublication-Start?PublicationKey=FXAC07306; Erişim: 7/3/2012.
- <http://eurocrim.jura.uni-tuebingen.de/cms/en/doc/1158.pdf>; Erişim: 7/3/2012.
- <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=073&CM=8&DF=01/03/2012&CL=ENG>; Erişim: 7/3/2012.
- <http://www.statewatch.org/news/2009/jul/eu-council-trans-proceedings-em-11119-add1.09.pdf>; Erişim: 7/3/2012.
- <http://eurocrim.jura.uni-tuebingen.de/cms/en/doc/1158.pdf>; Erişim: 7/3/2012.
- <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=073&CM=8&DF=27/02/2012&CL=ENG>; Erişim: 27/2/2012.
- <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/073.htm>; Erişim: 27/2/2012.
- <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/print/ChercheSig.asp?NT=097&CM=8&DF=27/02/2012&CL=ENG>; Erişim: 27/2/2012.
- <http://www.un.org/documents/ga/res/45/a45r118.htm>; Erişim: 11/3/2012.